

**ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ
ІМ. ІВАНА БОБЕРСЬКОГО**

Кафедра футболу

**ЛЕКЦІЯ
З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

**«Теорія і методика обраного виду спорту (футзал)»
(1 курс)**

**тема: «ВСТУП У НАВЧАЛЬНУ ДИСЦИПЛІНУ
ТІМОВС ТА СПВ. ІСТОРІЯ ВИНИКНЕННЯ ТА
РОЗВИТКУ ФУТЗАЛУ»**

План

1. Завдання та зміст курсу.....3
2. Історія виникнення і розвитку футзалу.....4
3. Історія виникнення і розвитку футзалу в Україні.....5
4. Правила гри у футзалі7
5. Основні поняття у футзалі.....9

Підготував:

викладач кафедри футболу

Федюк А. М.

Львів-2021

1. Завдання та зміст курсу

Навчальна дисципліна "Теорія і методика обраного виду спорту" (ТіМОВС) один з профільюючих предметів у підготовці фахівців спеціалізації "футзал", яка розкриває теоретико-методичні закономірності підготовки футзалістів.

Метою дисципліни є надання студентам спеціалізації "футзал" знань, вмінь і навичок з теорії і методики викладання футзалу, необхідних для самостійного проведення учбових занять з групами початкової підготовки футзалістів, учнями загальноосвітніх шкіл.

Навчання проводяться у формі лекцій, семінарських, методичних, практичних занять, навчальної практики та самостійної роботи студентів.

На лекційних заняттях студентам подаються наукові знання з теорії і методики обраної спеціальності, для застосування у практичній роботі вчителів фізичної культури у школі. Детально розглядаються питання техніки і тактики гри, методики навчання технічним прийомам і тактичним діям.

На семінарських заняттях закріплюється навчальний матеріал лекційних занять. На методичних заняттях студенти залучаються до активного аналізу методики навчання техніки і тактики гри у футзал, оволодіння методами навчання, технічним прийомам та тактичним діям.

На практичних заняттях студенти оволодівають основами техніки і методики навчання; проводять навчальну практику з підготовкою конспектів занять, проведенням частин занять.

Самостійна робота проводиться під контролем викладача і передбачає виконання рефератів, самостійну підготовку до практичних занять.

Заняття з ТіМОВС є важливою і невід'ємною складовою професійно-педагогічної підготовки бакалаврів напряму «фізична культура і спорт».

Вивчення дисципліни передбачає вирішення таких завдань;

Формування у студентів знань про:

- предмет, завдання і зміст курсу ТіМОВС, основні структурно-змістовні особливості гри у футзал, як виду змагальної діяльності, місце футзалу у фізичній культурі;

- класифікацію техніки і тактики гри у футзал;
- основи методики навчання техніці і тактиці гри;
- основи методики проведення занять у підготовчих групах, з молодшими школярами.
- оформлення планів-конспектів занять.

Матеріал курсу взаємопов'язаний з іншими навчальними дисциплінами, що викладаються на 1-му курсі: "Вступ до спеціальності", „Підвищення спортивної майстерності", "Соціологія", "Охорона праці", "Анатомія людини", "Теорія і методика спортивних ігор", "Теорія і методика рухливих ігор", "Теорія і методика гімнастики", "Теорія і методика легкої атлетики", що формує базові знання і вміння у студентів перед проходженням дисциплін: "Теорія і методика фізичного виховання", "Організація і управління у сфері фізичної культури", "Олімпійський і професійний спорт" та інших.

В завдання курсу входить:

- а) вивчення студентами історії, теорії і методики викладання футзалу;
- б) оволодіння практичними навичками техніки і тактики гри у футзал;
- в) надбання необхідних знань, вмінь і навичок для самостійної педагогічної і організаційної роботи з футзалу в різних ланках фізкультурного руху.

2. Історія виникнення і розвитку футзалу

Одна з версій виникнення футзалу виглядає таким чином, даний вид спорту зародився в Уругваї у 1930 році його батьком вважають вчителя Хуана Карлоса Соріані. Назва гри виникла від іспанської фрази Futbol de Salon, тобто футбол в залі. До виникнення цієї гри привело бажання Соріані надати можливість дітям, які не мали доступу до великих футбольних полів грати в футбол на маленьких та більш доступних майданчиках.

Використовуючи правила з інших зальних видів спорту таких як баскетбол, гандбол. Окрім інших аспектів він визначив формат гри, розміри майданчику, число учасників, тривалість матчу та правила для воротарів.

Тим часом футзал набирив популярності в Уругваї, а згодом і по всій Південній Америці. З тих пір він став одним з найпопулярніших видів спорту.

Футзал досить схожий на футбол, але в той же час вони досить різні, цей вид спорту об'єднав в собі особливості декількох ігрових дисциплін.

Перші міжнародні змагання пройшли у 1965 році коли збірна Парагваю виграла Кубок Південної Америки, цей розіграш проходив до 1979 року, але в подальшому незмінним, переможцем стала збірна Бразилії. Також з'явився перший міжнародний орган з футзалу FIFUSA.

Перший Чемпіонат світу під егідою FIFUSA відбувся у Бразилії у 1972 році переможцями стали господарі майданчику. Невдовзі FIFA почала проводити свої перші змагання по футзалу, перший Чемпіонат світу під егідою FIFA, відбувся в Голландії у 1989 році, у фіналі Бразилія перемогла Голландію з рахунком 2:1.

У Європі сучасний футзал почали грати австрійці. Один з керівників збірної Австрії з футболу Йозеф Аргауер на Чемпіонаті світу з футболу 1958 року у Швеції, став свідком тренування збірної Бразилії в залі. Йозеф захопився грою бразильців у залі і повернувшись додому, запропонував провести турнір у Відні провідних клубів України. Турніри стали типовими у зимовий період і стали поширюватися по інших країнах. Сезоні 1968-1969 року Нідерланди перші провели свій національний чемпіонат. В середині 70-х років футзал почав розвиватися як організований окремий вид спорту.

У 1974 році був зіграний перший офіційно зареєстрований міжнародний матч Італійці перемогли Лівію 9:2.

Чемпіонат світу з футзалу проводиться кожних чотири роки, Чемпіонат Європи кожних два роки. Також що року розігрується футзальна Ліга Чемпіонів. Беззаперечним лідером світового футзалу вважаються збірні Бразилії та Іспанії.

На сьогодні футзал має чітку організаційну структуру, вважається одним з наймасовіших видів спорту.

3. Історія виникнення і розвитку футзалу в Україні

У 1990 р. в СРСР створюється Асоціація футзалу, під егідою якої проходить перший чемпіонат СРСР. Один із завершальних турів Чемпіонату

СРСР пройшов в Україні в місті Кременчук за участю команд: «Гавар» (Вірменська РСР), «Труд» (Казахська РСР), «Механізатор» (Україна), «Пластик» (Молдова), «Автомобіліст» (Свердловськ), «Північний» (Казахська РСР), «Синтез» (Кременчук).

Кременчуцька команда під керівництвом тренера Івана Шепеленко набрала 23 очки і посіла третє місце, також в цей час виділялася така команда, як «Механізатор» з Дніпропетровська, яка ставала чемпіоном СРСР та володарем кубка СРСР.

У 1993 р. відбулась історична подія для українського футзалу. У Дніпропетровську відбулася установча конференція зі створення Асоціації футзалу України в конференц-залі готелю «Світанок». Виконуючий обов'язки президента Союзу футзальних клубів України Володимир Кобзарев поінформував присутніх про стан розвитку футзалу в Україні. Потім був обговорений і проголосований 35-ма голосами проект статуту асоціації футзалу України.

На конференції більшістю в один голос з президентом асоціації футзалу був обраний Лисенчук Геннадій Анатолійович, який переміг президента союзу промисловців і підприємців в Дніпропетровській області Цимбала Євгена Миколайовича. Також був проведений перший чемпіонат України 1993/1994 р. (за схемою осінь-весна) і в ньому взяло участь 16 команд, трійка призерів виглядає таким чином:

- 1) «Слід»(Київ).
- 2) «Надія»(Запоріжжя).
- 3) «Ніка» (Запоріжжя).

А володарем кубка стала команда «Скіф-Сілекс»(Київ)

Українські футзальні команди за попередні роки своїми виступами на всесоюзній арені завоювали високий авторитет. Дніпропетровський «Механізатор» в 1991 році став першим і останнім володарем кубка СРСР і керівництвом заслуженого тренера України Геннадій Григорович Шура.

У 1994 році створена національна збірна України по футзалу під керівництвом майстра спорту СРСР президента АМФУ Геннадія Лисенчука,

перший офіційний матч наша збірна провела проти Білорусії і перемогла з рахунком 2:1, п'ять разів наша збірна приймала участь у Чемпіонаті світу, 9-ть разів у Чемпіонаті Європи. Досягнення нашої збірної досить суттєві. Збірна України двічі ставала срібним призером Європи, а на Чемпіонаті Світу найвище досягнення четверте місце, також наша збірна стає переможцем декількох міжнародних турнірів.

Рекордсменами збірної України вважаються такі гравці як: Ігор Москвичов, Олександр Косенко, Раміз Мансуров, Владислав Корнєєв, Федір Пилирив, Сергій Корідзе який є рекордсменом чемпіонатів Європи за кількістю голів у фінальних стадіях в одному матчі (5 голів), Михайло Романов який забив найшвидший гол у фінальних стадіях чемпіонатів Європи (8 секунда).

Після вдалих виступів наших збірних на міжнародній арені, футзал стає все більш популярним видом спорту. Футзал починають грати від малого до великого, від школяра до професіоналів.

В Україні починають проводитися першості серед команд першої і другої ліги. Футзал включають в програму перших Всеукраїнських літніх спортивних ігор, а студентські команди змагаються на Кубок президента України. Виконуючи вимоги цільової комплексної програми розвитку футболу в Україні на 1997-2000 роки», продовжується робота по створенню регіональних асоціації футзалу, яких налічується близько 20.

Асоціація футзалу проводить велику роботу по підготовці суддівського та інспекторського корпусів. На кафедрі футболу національного університету фізичного виховання і спорту України створюється комплексна Наукова група для науково-методичного забезпечення збірних команд з футзалу випускається методична література на допомогу тренерами і гравцям, у різних містах України відкриваються відділи з футзалу ДЮСШ. Все це показує що футзал в Україні завоював велику популярність і знаходиться на правильному шляху розвитку.

4. Правила гри у футзалі

Загальноприйнятих правил гри у футзалі довгий час не існувало. Для проведення матчів з футзалу використовували відкриті майданчики, спортивні

зали і хокейні «коробки». Звідси виникали труднощі щодо створення єдиних правил гри у футзал. Спеціальний комітет FIFA в якому перед першими Чемпіонатом світу було доручено розробити єдині правила, насамперед намагався будувати їх на основі правил великого футболу.

У складі кожної команди грають одночасно чотири польові гравці та один воротар, кількість замінів під час гри необмежена, такий формат підвищує рівень віддачі гравців та інтенсивність гри, також є певна кількість запасних гравців. Гра проводиться на полі довжиною 38-42м і шириною 25-15 м. Ширина воріт 3 метра висота 2 метра по внутрішньому вимірюванню. Перед воротами позначається штрафна площа дугами радіусом 6 метрів. Верхню частину цих дуг з'єднують 3-х метровою прямою, паралельною лінії воріт. На середині цієї прямої позначають відмітку для пробиття 6 метрового удару. Майданчик поділяють на середню лінію, в центрі якої роблять коло діаметром 3 м. На полі де перебувають запасні гравці, на боковій лінії позначають «зону заміни» шести метровий відрізок по 3 м в обидва боки від середньої лінії.

У футзалі і діє правило чотирьох секунд, воротар має право володіти м'ячем 4 секунди, а також стандартні положення проводяться на протязі чотирьох секунд. В районі штрафного майданчика воротарю дозволяється брати м'яч в руки. Також воротар має право повноцінно приймати участь у грі, ввівши м'яч в гру, він може торкатися його тільки на половині суперника тоді правило 4-х секунд відмінюється, або тоді коли суперник контактував з м'ячем. Пенальті з відстані 6 метрів призначається у випадку порушення правил в зоні штрафного майданчика.

Пенальті з відстані 10 м призначається у випадку коли футзалісти з однієї команди зробили 6 порушень правил, тоді кожне наступне порушення карається 10 метровим ударом по воротах без «стінки». Коли гравець отримує червону картку, його команда грає в меншості дві хвилини, а гравець вибуває до кінця гри, якщо команда яка грає в меншості пропускає швидше ніж за дві хвилини, тоді команди продовжують матч у рівних складах. Матч складається з двох таймів по 20 хвилин чистого часу. У кожному таймі команда може взяти один тайм-аут, який триває одну хвилину. Ведення м'яча з аута виконується

ногою. Матч обслуговують два судді на лінії, а також інспектор матчу. У футзалі немає положення поза грою. М'яч у футзалі 4-го розміру, довжина окружності 62-64см, вага 400-440гр.

5. Основні поняття у футзалі

Футзал це вид спорту з високими вимогами відносно тактичної грамотності учасників. Тобто під час гри відбувається активний процес мислення на майданчику, які підкріплюються відповідними фізичними та технічними здібностями виконавців. Головними технічними навиками являються, контроль м'яча та пас, від чого і залежить комбінаційна гра команди, а також ефективність ударів по воротах, з урахуванням того що під час матчу виникають багато гольових моментів.

Також до числа головних факторів відносяться швидкість та точність. Постійний дефіцит часу і простору означає, що всі фази ігрового елемента (оцінка ситуації, прийняття рішення і реалізація) повинні відповідати загальній швидкості гри і виконувати з точністю, необхідною для здобуття певного рівня ефективності.

Що стосується фізичних аспектів, то для футзала характерні короткочасні та середньострокові навантаження. Дефіцит часу і простору створюють умови для максимальної інтенсивності дії, в зв'язку з чим силова та швидкісна витривалість являються важливими компонентами підтримання високого темпу гри. Тому відповідно функціональна підготовка надзвичайно важлива для гравців, які повинні швидко відновлювати витратити сили на майданчику.

У футзал розрізняють напад (при володінні м'ячем) та захист (без м'яча), а також перебудова з атаки в оборону і навпаки явища які являються важливим аспектом у грі. Саме під час цієї фази найчастіше виникають гольові моменти, оскільки рівень організації оборони суперників знижується, через вимушену ротацію позицій внаслідок зміни напрямку гри. Подібні ситуації називаються фазами переходу (в оборону і в атаку).

Також варто відзначити що розміри майданчиків дозволяють створювати гольові моменти при будь-яких стандартних положеннях на чужій половині (кутові, аути, штрафні).

«Стандарти» відіграють надважливу роль у футзалі.

Остаточна мета захисту - встановити володіння м'ячем. Зона, в якій команда володіє м'ячем, дуже важлива. Захищатися можна багатьма способами: пресингувати опонентів на їх половині, захищатись в середній зоні, застосувати концентрований захист. Цілком очевидно, що відбір м'яча на чужій половині може швидко привести до удару по воротах суперника, тоді як заволодівши м'ячем у результаті концентрованої оборони, ви отримуєте можливість провести швидку контратаку.

Остаточна мета нападу є забити гол. Кращий спосіб домогтися потрібного результату, виконати ефективний перехід від захисту до атаки. Саме цей фактор додає грі динамічності. При зламуванні насиченого і добре організованого захисту команді приходить готувати атаку: в цьому випадку вона може розігравати м'яч довго, або намагатись діяти швидко, але більш прямолінійного.

Відповідно позиції на полі, гравці діляться на амплуа: воротарі, захисники, вінгери та нападники (стовби). А є гравці, які добре діють на декількох позиціях, тобто універсали, також є вузькі спеціалісти:

- «стовби», які володіють специфічними якостями і навиками;
- гравці з хорошою обводкою;
- гравці з особливо технічними здібностями або гравці з добре розвинутими фізичними можливостями.

Дуже важливо підкреслити, що саме від характеристик виконавців залежить система гри. Наприклад, якщо в команді є «стовб», її може підійти система 3-1, а при наявності гравців з хорошим дриблінгом можна вибрати схему 2-2, або ж 4-0.

Футзал являється командним видом спорту, при аналізі гри своєї команди, або по виступах суперників, необхідно брати до уваги індивідуальні дії виконавців та їх негативний або ж позитивний вплив на хід поєдинку.

Питання для самоконтролю

1. У якому році і в якій країні зародився футзал як вид спорту?
2. У якому році відбулися перші міжнародні змагання з футзалу?
3. У якому році було проведено перший Чемпіонат світу з футзалу?
4. Яка національна збірна з футзалу є найбільш титулованою командою?
5. У якому році створено Асоціацію футзалу України?
6. Хто став першим головою Асоціації футзалу України?
7. У якому році було сформовано національну збірну України з футзалу?
8. Хто був першим головним тренером національної збірної України з футзалу?
9. Хто з українських гравців є рекордсменами виступу за національну збірну України?
10. Які найбільші досягнення національної збірної України з футзалу на міжнародних змаганнях?
11. Які параметри ігрового майданчика у футзалі?
12. Охарактеризуйте правило чотирьох секунд у футзалі?
13. Яка окружність та вага футзального м'яча?
14. Назвіть провідні футзальні клуби України?

Рекомендована література:

1. Карпа І. Я. Структура техніко-тактичних дій кваліфікованих футболістів на етапі підготовки до високих досягнень / Карпа І. Я. // Фізична культура, спорт та здоров'я нації / зб. наук. праць – Вип. 13. – Вінниця, 2011. – С. 168-176. ISSN 2071 – 5285
2. Карпа І. Я. Структура техніко-тактичних дій кваліфікованих футболістів на етапі підготовки до високих досягнень / Карпа І. Я. // Фізична культура, спорт та здоров'я нації / зб. наук. праць – Вип. 13. – Вінниця, 2011. – С. 168-176. ISSN 2071 – 5285
3. Стасюк І.І. Контроль змагальної діяльності гравців у футзалі. Фізична культура, спорт та здоров'я нації. Збірник наукових праць. Вінниця, 2009. Том 2. Випуск 8. С. 137-142.

4. Стасюк І.І. Побудова тренувального процесу висококваліфікованих гравців у міні-футболі в річному циклі підготовки: автореф. дис. ... канд. наук з фіз. виховання і спорту: [спец.] 24.00.01 «Олімпійський і професійний спорт». Дніпропетровськ, 2014. 20 с.
5. Футзал: Навчальна програма для дитячо-юнацьких спортивних шкіл. / [В.І. Воронова, В.І. Гончаренко, В.М. Дараган, В.В. Ніколаєнко, В.Ф. Панченко, М.П. Повисший, О.В. Червоний, В.М. Шамардін та ін.]. — К. : Республіканський науковометодичний кабінет Державного комітету України з питань фізичної культури і спорту, 2015. — 111 с.
6. Чорнобай І. М. Швидкість виконання технічних прийомів з м'ячем гравцями у міні-футбол команд майстрів та студентських команд / І. М. Чорнобай, Т. В. Кузь // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту : зб.наук.праць. – Харків: ХДАДМ, 2009. – С. 134-138.
7. Khorkavyy B. Gargula L. Szkolenie młodzieży na Ukrainie. Nowoczesna Piłka Nożna // Teoria i Praktyka. Współczesne koncepcje szkolenia młodych piłkarzy nożnych.– Opole, 2016.– S. 70–86.